

İngilis dilində sözün dərk edilməsində sosio-psixoloji amillər

Firuzə Kərimova

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
Dövlət Gömrük Komitəsinin Akademiyası
k.firuz@mail.ru

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9037-2403>

Annotasiya: Bu məqalədə ingilis dilində sözlərin dərk olunmasında mühüm rol oynayan sosio-psixoloji faktorlar təhlil olunur. Dilin mənimsənilməsi və istifadəsi təkcə linqvistik qaydaların öyrənilməsi ilə məhdudlaşmır, həm də insanın sosial mühitinə, emosional vəziyyətinə, şəxsiyyət xüsusiyyətlərinə və psixoloji qavrayışına sıx bağlıdır. Məqalədə qeyd olunur ki, sözlərin anlaşılandırılması prosesi insanın yaşadığı mədəni mühit, sosial münasibətlər sistemi və fərdi psixoloji təcrübəsi ilə şərtlənir.

Tədqiqat göstərir ki, sosial identiklik, stereotiplər, emosional reaksiya və motivasiya kimi amillər ingilis dilində sözlərin fərqli şəkildə qavranılmasına səbəb ola bilər. Məsələn, eyni söz müxtəlif sosial qruplara mənsub şəxslər tərəfindən müxtəlif emosional çalarlarda qəbul oluna bilər. Bundan əlavə, dil öyrənən şəxsin əvvəlki psixoloji və mədəni təcrübələri də sözlərin dərkində mühüm rol oynayır.

Nəticə olaraq, sözlərin mənasının başa düşülməsi yalnız lüğəvi və qrammatik biliklərlə deyil, həm də sosial və psixoloji faktorların vəhdəti ilə mümkündür. Bu isə dil öyrənmə və tədris prosesində sosio-psixoloji yanaşmanın əhəmiyyətini ön plana çəkir.

Açar sözlər: sosio-psixoloji faktorlar, söz qavrayışı, ingilis dili, sosial identiklik, emosional reaksiya, dil öyrənmə, mədəni kontekst, psixoloji təcrübə.

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 03.07.2025; qəbul edilib – 15.09.2025

Socio-psychological factors in the perception of words in the english language

Firuzə Karimova

Abstract: This article analyzes the socio-psychological factors that play a significant role in the perception of words in the English language. The acquisition and use of language are not limited to learning linguistic rules alone but are also closely connected to an individual's social environment, emotional state, personality traits, and psychological perception. The article emphasizes that the process of interpreting words is conditioned by the cultural environment in which a person lives, the system of social relationships, and individual psychological experience.

The research shows that factors such as social identity, stereotypes, emotional reactions, and motivation may lead to different perceptions of words in English. For instance, the same word may be received with various emotional nuances by individuals belonging to different social groups. Additionally, the learner's previous psychological and cultural experiences also play a crucial role in word comprehension.

In conclusion, understanding the meaning of words is possible not only through lexical and grammatical knowledge but also through the integration of social and psychological factors. This highlights the importance of a socio-psychological approach in the process of language learning and teaching.

Keywords: socio-psychological factors, word perception, English language, social identity, emotional reaction, language learning, cultural context, psychological experience.

Article history: received – 03.07.2025; accepted – 15.09.2025

Giriş / Introduction

Bu məqalədə bizim əsas məqsədimiz müasir koqnitiv semasiologiyanın ən aktual məsələlərindən birini - ətraf aləmin varlıqları haqqında ümumi biliklər sistemindən lüğəvi vahidlərin semantikasında lüğəvi mənənin komponentləri kimi təsbit olunan məlumatları seçmə problemini araşdırmaqdır. Bu məsələnin çərçivəsində obyektlərin və hadisələrin xüsusiyyətlərini ayırd etmək vacibdir, çünki onlar duyğu ilə qavranılaraq müvafiq adların lüğəvi mənalarında əks olunur.

Tədqiqatımızın nəzəri bazası dilin koqnitiv konsepsiyaları və qavrayışın ən məşhur və nüfuzlu nəzəriyyələrinə əsaslanır. Bu konsepsiyaların əsas postulatları birincisi, qavrayışın mü-

rəkkəb, funksional, obyektləşdirilmiş və poli-modal bir hadisə kimi başa düşülməsidir və ikincisi, qavrayışın insanın koqnitiv sistemində ən vacib modullardan biri kimi dil ilə aktiv qarşılıqlı əlaqəsinin qəbul edilməsidir. Psixoloqların qeyd etdikləri kimi, qavrayış gerçəklik haqqında bilik əldə etməyin bir formasıdır. Qavrayış prosesində yaranan duyğusal məlumatlar və bu məlumatlar əsasında formalaşan vizual obraz dərhal predmetli mənə alır, yəni müəyyən bir predmetə aiddir. Bu predmet sözlərlə müəyyənləşdirilir; sözün mənəsində, cəmiyyətin praktikasında və təcrübəsində meydana çıxmış əlamət və xüsusiyyətlər, predmetdə aşkar edilmiş biliklər əks olunur [3, s.75].

Əsas hissə / Main Part

İngilis dilində sözlər tək-cə lüğəvi mənə daşıyıcısı deyillər; onlar eyni zamanda müəyyən konseptual modellərin və idraki strukturların ifadəsidir. Bu konseptual modellər insanın təcrübə və müşahidələri əsasında formalaşır və dil vasitəsilə kodlaşdırılır. Sözlərin anlamı çox vaxt onların hansı idraki model (conceptual model) və ya konseptual metafora ilə əlaqələndirildiyindən asılı olur.

Dil və subyektin koqnitiv fəaliyyətinin əlaqəsi, xüsusən də məkan münasibətlərinin qavrayışı və ifadə olunmasında özünü göstərir. Alimlər bu münasibətlərin təbiətini izah etməyə çalışırlar, çünki məkan konsepti (vaxt konsepti ilə yanaşı) insanın dünya haqqında biliklər sistemində əsas olan bir anlayışdır. Dil vahidlərinə koqnitiv yanaşma, dil və subyektin koqnitiv fəaliyyətinin əlaqəsini müəyyən edir, bu isə xüsusən də məkan və məkan münasibətlərinin qavranılması və ifadə olunmasında özünü göstərir. Müasir ingilis dilində məkan konseptini əks etdirən sözlər olduqca müxtəlifdir.

Koqnitiv-diskursiv nəzəriyyə çərçivəsində məkanın, onun gerçəklik haqqında bilik əldə etmə prosesindəki rolu və dilin ifadə formalarının spesifikasiyi ilə bağlı maraq daha da artmışdır. Bu elmi yanaşma çərçivəsində əsas diqqət, dil formalarının semantikasi vasitəsilə insanın qavrayış təcrübəsini əks etdirən biliklərin təhlilinə yönəldilir. Əslində, biliklər, insan təcrübəsinin

nəticəsi olaraq, dil strukturlarına keçmiş və dil vasitəsilə obyektivləşdirilmişdir.

Araşdırma çərçivəsində biz müasir ingilis dilindəki təbii obyektləri ifadə edən isimlərin materialı əsasında “məkan” ontoloji kateqoriyasını öyrənməyi davam etdiririk. Məkan konsepti insanın real dünyanı mənimsəmə təcrübəsini əks etdirən ən qədim və davamlı lüğət hissələrindən birini təşkil edir. Onlardan biri, çoxsaylı lüğəvi vahidlər ilə təmsil olunan “Yerin məkanı” semantik sahəsidir ki, burada aşağıdakı konseptlər birləşir: 1) yer səthinin düz sahələrinin adları; 2) yüksəkliklərin adları; 3) yer səthindəki çökəkliyin adları və s. Məsələn: *plain* (düz-lük) ‘yüksəklikdən asılı olmayaraq geniş, düz torpaq sahəsi’; *cliff* (daş uçurum) düzgün və dik qayalıq sahə, tez-tez dəniz və ya okeanın kənarında yerləşir; *fen* (çəmənlik) yüksək suyun olduğu düz torpaq sahəsi, xüsusilə İngiltərənin şərqində və sair.

Bu məqalənin çərçivəsində, biz yer səthinin aşağı hissələrini, çökəklikləri və boşluqları ifadə edən ilkin və ikinci dərəcəli adların semantik təhlilinə diqqət yetiririk, yəni şaquli istiqamətdə məkanın adlandırılmasına. Ən əsas məkan ölçüsü, A.V.Kravçenkonun qeyd etdiyi kimi, şaquli oxudur. Bu, insanın normal şəraitdə, yəni ayaq üstə durarkən bədəninə məkan oriyentasiyası ilə əlaqələndirilir, bu vəziyyət “kanonik vəziyyət” olaraq tanınır (bu xüsusiyyəti

yət təsadüfi deyil, çünki o, "dik dayanan insan" kimi müəyyənləşdirilən anlayışın əsasında durur) [4, s. 50]. Yer səthinin aşağı hissələrini təmsil edən isimlər, "Təbii məkanlar" kateqoriyası çərçivəsində bir neçə ayrı subdomen təşkil edir.

Birinci subdomen, aşağı yerləri/məkanları ifadə edən isimlərdən ibarətdir, məsələn: *valley* (vadi), *dell* (budaq), *dale* (çöl, dərə), *glen* (budaq), *ravine* (kəsik çay vadisi) və s. Məsələn: *valley* "dağlar və ya təpələr arasında aşağı torpaq sahəsi, tez-tez bir çayın keçdiyi" (vadi, dağ və ya təpələr arasında aşağı torpaq sahəsi, çayla dolu). Bu subdomendən olan əksər isimlər, öz aralarında bir sinonimik sırasını təşkil edir: *glen* dərin və dar vadi, xüsusən də Şotlandiya və İrlandiyada rast gəlinir; *ravine* "dərin və dar vadi, dik tərəflərlə" və s.

Bu tiplər arasında sinonimlər, ümumi qavrayış xüsusiyyətləri olan "dərin" və "aşağı" kimi atributlara əsaslanır və bunlar müxtəlif parametrlərlə fərqlənir: 1) ölçü; 2) yamacların xarakteri (dik tərəflər); 3) yamaclarda bitki örtüyü olub-olmaması; 4) su axınının olub-olmaması; 5) keçid xüsusiyyətləri (dar, sıx); 6) yerin xüsusiyyətlərinin olması və ya olmaması.

Perseptiv xüsusiyyətlər, məkanın müxtəlif növlərini və onun təşkilini ifadə edən konseptlərin semantikasında, əsasən, bu isimlərin semantik quruluşunda müxtəlif konfiqurasiyalar şəklində özünü göstərir. Yəni, dilin əks etdirdiyi atributlar, real fiziki məkanın xüsusi xüsusiyyətlərinin dilə necə sığdığını göstərir.

İkinci subdomen isə yer səthinin qırılması, dağ qayalarının və ya buzlaqların çöküşü nəticəsində yaranan çatları, yarıqları, çuxurları, boşluqları, dəlikləri ifadə edən isimləri əhatə edir. Məsələn: *crevasse* "dərin açıq çat, xüsusən də buzlaqda" (buzlaqda dar çatlardan birinin olduğu yer); *defile* "dar keçid və ya keçid, xüsusən də iki dağın arasında"; *opening* "keçilə biləcək boşluq" və s.

Bu subdomendən olan əksər isimlər, "hol-low" (boşluq), "hole" (deşik), "space" (məkan), "crack" (çat), "opening" (keçid), "fissure" (yarıq) kimi identifikatorlar vasitəsilə təhlil edilir və ayrı bir sinonimlər sırasını təşkil edir. Məsələn: *chasm* "yer üzərində dərin çat" (dərin yarıq, yarıq) və sair.

Konseptual təhlil göstərir ki, bu isimlərin semantik quruluşunda 'dərinlik' adlı ümumi bir komponent mövcuddur [məkan, yer səthindən (su, torpaq və s.) dərinliyə qədər olan məsafə] ki, bu, bu lüğəvi vahidlərin eyni taksonomik qrupa aid olmasını təmin edir. Araşdırmanın məqsədi – insan düşüncəsinin koqnitiv proseslərinin dinamikisi ilə əlaqəli olan ikincili adlandırma proseslərində perseptiv xüsusiyyətlərin rolunu müəyyən etməkdir. Vacibdir ki, hansı perseptiv xüsusiyyət (və ya perseptiv xüsusiyyətlər toplusu) təbii məkanları ifadə edən isimlərin semantikasında dəyişikliklərə səbəb olur. Eyni zamanda, təbii obyektləri ifadə edən bu isimlərin semantikasında biliklərin təqdimat strukturlarını öyrənmək də maraq doğurur.

Biliklər, əslində, məkan və zaman anlayışları vasitəsilə insan tərəfindən maddə üzərində qavranılır. Bu məsələdə maraqlı olan, məkanın daha "gözəçarpan" olduğu fikridir. Buna görə də məkanın semantikasının daha geniş və ilkin olduğu, zamanın isə daha dar və ikincil olduğu vurğulanır. Məkanın və obyektlərin vəziyyəti (yüksək və aşağı, geniş və dar, uzun və qısa, düz və əyri və s.), onların forması (yuvarlaq və uzunsov, kvadrat və kubik və s.) və digər məkan xarakteristikaları, insanın daxili dünyasında sosial münasibətlərin modelləşdirilməsində, şəxsi sferasında, etik xüsusiyyətlərində, mifoloji aləmlərində və elmi biliklərində iştirak edir. Bu sözlər, saysız-hesabsız metaforik mənaların mənbəyidir [6, s. 8].

Gəlin, yer səthinin aşağı hissələrini və yer səthindəki çökəklikləri ifadə edən məkan mənaları ilə bağlı leksik vahidlərin semantik törəməsinin bəzi xüsusiyyətlərini nəzərdən keçirək. Konseptual təhlilimizə əsasən, bu konsept sferasında ən məhsuldar semantik dəyişiklik modellərini müəyyən etdik: "Təbii obyekt → Sosial münasibətlər sahəsi", "Təbii obyekt → İnsanın psixoloji vəziyyəti", "Təbii obyekt → Qiyətləndirmə sahəsi" və s. Başqa sözlə, müasir ingilis dilində məkan leksikasında semantik dəyişikliklər (əsasən metaforik) obyektlər dünyasından abstrakt münasibətlər və anlayışlar dünyasına keçid edir. Məsələn, "*chasm*" metaforik olaraq "fikirlər, maraqlar, və s. arasındakı uyğunsuzluq" və ya "əlaqələrin kəsilməsi" mənasında istifadə olunur (*a wide difference in interests, feelings, etc.*). Birincil mənada isə

“*chasm*” konsepti 1) “yerin dərin çatlağı; uçurum” (dərin çatlaqlar; dərin uçurum) kimi izah edilir. Bu metaforik ötürmənin əsası isə dərinlik persepsiyasının insan üçün müəyyən çətinliklər yaratmasıdır (qeyri-müəyyən və aydın olmayan bir şeylə bağlı).

İkinci nümunə olaraq, “*rift*” sözünü nəzərdən keçirək. Birincil mənada, “*rift*” “yerin, qayaların və s. içində böyük çat və ya boşluq” kimi tərcümə edilir (yeri qırılmasından və ya dağ qayalarından yaranmış çatlar). Ancaq bu sözün ikincil istifadəsi ‘münasibətlərin kəsilməsi’ mənasında olur və bu, sosial münasibətlər sahəsinə keçidi və mənfi konotasiya (alienasiya, əlaqələrdə soyuqluq; narazılıq, anlaşılmazlıq) ilə əlaqələndirilir. Məsələn: *rift* “insanlar arasında ciddi bir anlaşılmazlıq, bu isə onların münasibətini davam etdirməsini dayandırır”. “*Rift within the party deepened*” (Partiyadakı qarşıdurma dərinləşdi). “*Efforts to heal the rift between the two countries have failed*” (İki ölkə arasındakı uçurumu sağaltmaq cəhdləri uğursuz oldu). Eyni zamanda, “*rift within the lute*” ifadəsi də mövcuddur ki, bu da “münasibətlərin pozulması” və ya “xəstəliyin başlanğıcı” mənasında istifadə olunur.

Bu məqamda qeyd etmək lazımdır ki, ikinci adın semantikasında yeni biliklərin əldə olunması, bizim fikrimizcə, xüsusi koqnitiv səylərlə əlaqələndirilmir: yer səthindəki çat, yəni obyektin bütövlüyünün pozulması, insan münasibətlərində də belə bir mənfi prosesin, yəni “münasibətlərin çatlaması”na (metaforik olaraq) səbəb olacağını gözləmək tamamilə təbii-dir. Burada, metaforaların “dünyaya baxış tərzi-ni” formalaşdırma vasitəsi kimi xüsusi rolunu vurğulamaq vacibdir. Metaforik ifadələr, əvvəlki qeyd edildiyi kimi, danışanlara dünyaya xüsusi bir baxış tərzi təqdim edir – bu, metaforik ifadələrin konseptual sistemə daxil olaraq, mədəni və dilin təbiətinə uyğun olaraq dünyanı təsvir etməyə kömək edir [8, s. 173].

İlk konseptlərin semantikasi, hansı ki, boşluqları, çökəklikləri, uçurumları və s. ifadə edir, müəyyən parametrlər dəstini müəyyən edir, hansı ki, hipotez olaraq dərinliyi və ya onun olmamasını (dərinsiz) və həmçinin müxtəlif ölçü parametrlərini bildirir. Məsələn: *abyss* 1) çox dərin geniş bir boşluq və ya çuxur, altı olmayan kimi görünür – *abyss*, uçurum, *puchina* (tərtə-

miz dərinlik). İlk adın semantikasında olduğu kimi, törəmə substantivlərin mənasında da “*deep/dərin*” və “*bottomless/dayaz*” perseptiv xüsusiyyətləri müəyyən olunur və bizim fikrimizcə, bunlar metaforik ötürmələrə əsaslanır, insanın daxili dünyasını (emosiyalar, hisslər, təcrübələr və s.) adlandıran sahəyə keçid edir. Burada *perseptiv xüsusiyyətlər* ifadəsinin açıqlamasına nəzər salaq. *Perseptiv xüsusiyyətlər* (və ya qavrayış xüsusiyyətləri) – insanın ətraf mühiti duyub dərk etməsi, obyektləri və hadisələri hiss orqanları vasitəsilə qəbul edib mənalandırması ilə bağlı psixoloji xüsusiyyətlərə deyilir. Bu xüsusiyyətlər insanın qavrayış prosesi ilə əlaqədardır və informasiyanın necə qəbul olunduğunu, emal edildiyini və şüurda necə formalaşdığını izah edir. Məsələn: *abyss* 2) “hər hansı bir şey ki, sonsuz və ya ölçülə bilməyəcək dərinlikdə görünür, məsələn, zaman, ümitsizlik və ya utanc”; *abyss of despair/loneliness* – ümitsizlik/ tənhalıq uçurumu. “*He felt he was on the edge of an abyss*” – “*O, özünü bir uçurumun kənarında hiss edirdi*”.

Dərinlik xüsusiyyəti, şaquli olaraq aşağıya doğru yerləşmiş məkanı adlandıran bir xüsusiyyət, başqa bir metaforik ötürmənin mənbəyinə çevrilir, burada “cəhənnəm və ya əzab çəkən günahkarların ruhlarının cəzalandığı yer” kimi dini anlayışlarda ifadə edilir: *abyss* 3) *2cəhənnəm və ya alt dünyaya aid, dibsiz uçurum* – cəhənnəm, əzablar yeri; ilkin *xaos*. O.P.Yermakova yazır ki, “yuxarı-aşağı” orientasiya metaforaları ilə əlaqədar olaraq, C. Lakoff və M. Johnson göstərmişlər ki, şaquli qiymətləndirmələr həmişə müəyyən olunur: yuxarı – “yaxşı”, aşağı – “pis” və ya, ən azı, “daha pisdır”. Və bu, hər hansı bir münasibət sahəsində belədir [2, s. 294].

Bu kontekstdə, Y.M. Lotmanın fikri maraqlıdır: “yüksək – aşağı”, “sağ – sol”, “yaxın – uzaq”, “açıq – bağlanmış”, “müəyyən – qeyri-müəyyən”, “diskret – davamlı” anlayışlarının, məkan xarakteristikasına malik olmayan, mədəni modellərin qurulmasında material rolunu oynadığı barədə düşüncəsi, həmin anlayışların “dəyərli – dəyərsiz”, “yaxşı – pis”, “öz – yad”, “çatılmaz – əlçatandır”, “ölümlü – ölümsüz” və s. kimi sosial, dini, siyasi və əxlaqi modellərlə əlaqəli olduğu göstərir. İnsanın müxtəlif mənəvi mərhələlərində dünya ilə bağlı düşüncə-

lərinin, “göy – yer” və ya “yer – alt dünya” (şaquli üçlü strukturu “yuxarı – aşağı” oxu üzrə təşkil edilmiş) qarşılaşdırılması, sosial-etik iyerarxiya və ya əxlaqi fərqlə təmsil edilən qarşılaşdırmalar “sağ” və “sol” və s. kimi müxtəlif müqayisəli ölçülər üzərində formalaşdığı məlum olur. [7].

Bundan əlavə, burada “kültür məkanları” mövzusunda toxunulur ki, bunu E.Lassan belə izah edir: *“landşaft və ya insan tərəfindən yaradılan strukturlar... simvolik mənaya sahib olan və müxtəlif reallıq sahələrini birləşdirən, yəni obyektiv reallıq (denotatlar aləmi) ilə bu denotatların yaratdığı emosiyalar və assosiasiyalar dünyasını birləşdirən”* [5].

Bütün bu dediklərimizdən belə nəticəyə gəlirik ki, dil təfəkkürlə sıx bağlıdır. Dildəki sözlərin yaranmasında birinci amil məhz bizim təfəkkürümüzdür. *“Dilin təfəkkürlə eyniləşdirilməsi, dilin obyektiv gerçəkliyin insan beynindəki inikası hesab olunması, eləcə də dərk etmə prosesinin dil vasitəsilə həyata keçməsi kimi yarığırçək təsəvvürlərin yaranma səbəblərin-*

dən biri də məhz bu qarşılıqlı əksolunma silsilələrinin mürəkkəbliyidir” [1, s.131].

Beləliklə, ingilis dilində məkan mənasına malik isimlərin semantikasında perseptiv xüsusiyyətlər, müxtəlif semantik dəyişikliklər üçün koqnitivlik əsas rol oynayır. Bu dəyişikliklər insanın psixoloji, sosial, əxlaqi, aksiografik və digər həyat sahələrini adlandıran adlarla əlaqədardır. Vurğulamaq lazımdır ki, məhz dil vahidlərinin mənasında insanın ətraf aləmini qavrayışının dinamik prosesləri öz əksini tapır və bərpa olunur. Bu vəziyyətdə, sözün leksik mənası, müəyyən bir bilik formatını, insanın obyektlərlə tanışlıq fəaliyyəti nəticəsində əldə edilən müəyyən “bilgilər kvantlarını” özündə cəmləşdirən mürəkkəb bir koqnitiv quruluş kimi təqdim olunur və müəyyən atributlar, xüsusiyyətlər və keyfiyyətlərdən ibarətdir. Bu müxtəlif məlumatların leksik vahidlərin semantikasında bərpa edilməsi və saxlanması, onun kommunikasiya prosesində ötürülməsi və mühafizəsi imkanlarını yaradır.

Nəticə / Conclusion

İngilis dilində sözün dərk olunmasında sosio-psixoloji amillərin təsiri çoxşaxəli və əhəmiyyətlidir. Tədqiqat göstərir ki, sözlərin mənimlənməsi yalnız dilin lüğəvi və qrammatik strukturlarını bilməkdən ibarət deyil, həm də fərdin sosial statusu, psixoloji vəziyyəti, emosional təcrübəsi və mədəni mühitlə sıx bağlıdır. Sosial identiklik, stereotiplər, motivasiya səviyyəsi və emosional fon kimi faktorlar sözlərin fərqli interpretasiyalarına səbəb ola bilər.

Bu amillərin təsiri nəticəsində eyni dil vahidi müxtəlif insanlar tərəfindən müxtəlif cür

qəbul edilə, müxtəlif mənə çalarlarında başa düşülə bilər. Bu isə dil öyrənmə və tədrisində fərdi yanaşmanın və psixoloji-mədəni kontekstin nəzərə alınmasının vacibliyini ön plana çıxarır. Beləliklə, effektiv kommunikasiya və uğurlu dil öyrənmə prosesi yalnız texniki biliklərlə deyil, eyni zamanda sosial və psixoloji faktorların nəzərə alınması ilə mümkündür. Bu yanaşma həm tədris, həm də tədqiqat müstəvisində daha kompleks və nəticəyönlü yanaşmaların formalaşmasına şərait yaradır.

Ədəbiyyat / References

1. Əsgərov M. Linqvopsixologiya və ya dilin psixologiyası – Bakı: Elm və təhsil, 2011, 305 s.
2. Ермакова, О.П. Пространственные метафоры в русском языке / О.П. Ермакова // Логический анализ языка: языки пространств. – М., 2000. – С. 289 – 298.
3. Ивашкевич И.Н. О когнитивных аспектах лексического значения (на примере английских имен существительных с пространственным значением) Вестник Череповецкого государственного университета 2/2011 –с.73-78
4. Кравченко, А.В. К проблеме наблюдателя как системы мообразующего фактора в языке / А.В. Кравченко // Серия литературы и языка. – 1993. – Т. 52. – № 3. – С. 45 – 56.

5. Лассан. Э. Локусы культуры как предмет психо- и этнолингвистики / Э. Лассан. – URL: [http:// ling.x-artstudio. delst12.html](http://ling.x-artstudio.delst12.html)
  6. Логический анализ языка. Избранное. 1988 – 1995 / 77 Вестник Череповецкого государственного университета 2/2011 Филологические науки сост. Н.Д. Арутюнова, Н.Ф. Спиридонова. – М., 2003.
  7. Лотман, Ю.М. Структура художественного текста / Ю.М. Лотман. – URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Literat/Lotman/_14.php
  8. Телия, В.Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира / В.Н. Телия // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М., 1988. – С. 173 – 203.
-

Социо-психологические факторы в осмыслении слов в английском языке

Фируза Керимова

Резюме: В данной статье анализируются социо-психологические факторы, играющие важную роль в процессе осмысления слов в английском языке. Усвоение и использование языка не ограничивается только изучением лингвистических правил, но также тесно связано с социальным окружением человека, его эмоциональным состоянием, личностными характеристиками и психологическим восприятием. Отмечается, что интерпретация слов обусловлена культурной средой, в которой живёт человек, системой социальных отношений и индивидуальным психологическим опытом.

Исследование показывает, что такие факторы, как социальная идентичность, стереотипы, эмоциональные реакции и мотивация, могут влиять на различное восприятие слов в английском языке. Например, одно и то же слово может восприниматься по-разному представителями различных социальных групп. Кроме того, предыдущий психологический и культурный опыт изучающего язык также играет важную роль в процессе понимания слов.

Таким образом, понимание значения слов возможно не только на основе лексических и грамматических знаний, но и в результате взаимодействия социальных и психологических факторов. Это подчёркивает важность социо-психологического подхода в процессе изучения и преподавания языка.

Ключевые слова: социо-психологические факторы, восприятие слов, английский язык, социальная идентичность, эмоциональная реакция, изучение языка, культурный контекст, психологический опыт.